

Humaan immunodeficiëntievirus (hiv)
in Nederland

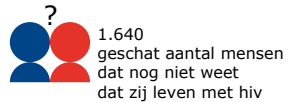
HIV Monitoring Rapport

2021

Samenvatting

Hiv in Nederland

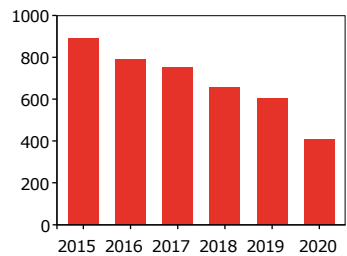
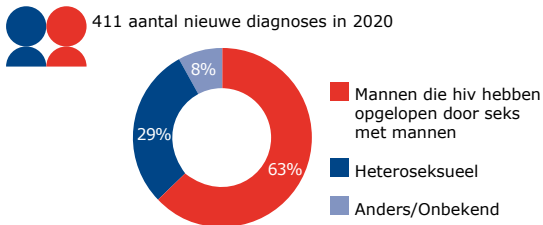
Op 31 december 2020 waren er naar schatting 24.000 mensen met hiv in Nederland. Van die groep waren 21.155 mensen met hiv in zorg bij een van de 24 behandelcentra voor volwassenen of de vier centra voor pediatrie hiv-zorg, waarvan:

- 21.003 volwassenen
- 152 kinderen
- 13.332 mannen die seks hebben met mannen
- 3.910 overige mannen
- 3.914 vrouwen

Er zijn naar schatting nog 1.640 mensen in Nederland die niet weten dat ze leven met hiv.

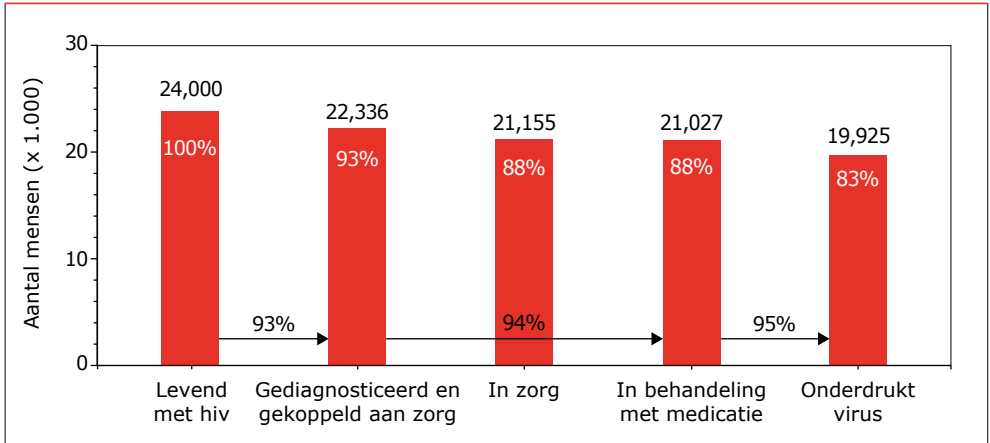
Nieuwe diagnoses 2020

In 2020 zijn er 411 mensen met een nieuwe hiv-diagnose. Dit aantal is al jaren aan het dalen.

- De meerderheid (63%) van de nieuwe diagnoses wordt gevonden bij mannen die seks hebben met mannen. In 29% van de gevallen betreft het overdracht door heteroseksueel contact; bij 8% van de nieuwe diagnoses is sprake van een andere of onbekende transmissiewijze.
- In 2020 was 26% van alle nieuw gediagnosticeerde mensen met hiv op het moment van diagnose 50 jaar of ouder.
- Een groot deel van de nieuwe hiv-diagnoses betreft mensen die met een vergevorderde ziekte in de hiv-behandelcentra komen. Dat percentage blijft al jaren ongeveer gelijk, rond de 50% van alle nieuwe hiv-diagnoses. Omdat het aantal nieuwe hiv-diagnoses al jaren daalt, daalt het aantal mensen in deze groep dus ook.
- Van de nieuwe hiv-diagnoses onder mannen die seks hebben met mannen, komt 42% met een vergevorderde ziekte in het hiv-behandelcentrum; bij de overige mannen is dat percentage 71% en bij de vrouwen gaat het om 67%.
- Aan de andere kant, 33% van de nieuwe hiv-diagnoses bij mannen die seks hebben met mannen testte een jaar eerder nog negatief. Bij andere mannen en vrouwen zijn die percentages veel lager, namelijk 8% (overige mannen) en 9% (vrouwen).

Hiv-zorgcontinuüm

De behandeling van hiv is er vooral op gericht om het virus te onderdrukken. Hierdoor kan het virus niet langer worden overgedragen. Zo draagt de behandeling niet alleen bij aan het behoud van de gezondheid maar ook aan het voorkomen van hiv. De stappen voor het bereiken van een onderdrukt virus (dat wil zeggen dat er minder dan 200 kopieën/ml van het virus in het bloed zitten) kunnen worden weergegeven in een continuüm van hiv-zorg.

- Eind 2020 zijn er in Nederland naar schatting 24.000 mensen met hiv, van wie er 1.640 nog niet zijn gediagnosticeerd.
- In totaal zijn 22.336 van de 24.000 mensen met hiv (93%) gediagnosticeerd, gekoppeld aan zorg en na toestemming in de database van SHM opgenomen.
- Van die 22.336 mensen met hiv wordt de meerderheid (21.027; 94%) behandeld voor hiv en van die 21.027 mensen met hiv hebben er 19.925 (95%) een onderdrukt virus.
- Van de totale geschatte groep mensen met hiv heeft 83% eind 2020 een onderdrukt virus; van degenen die gediagnosticeerd en in zorg zijn, is dat 89%.

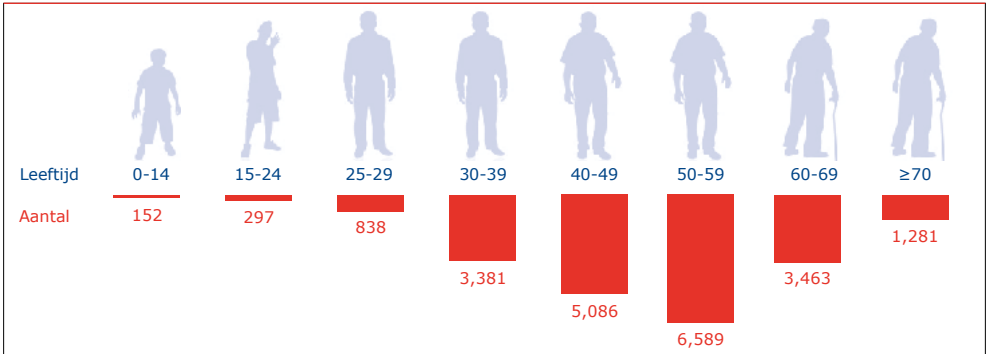
Doelen Nationaal Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid

Nederland ligt hiermee goed op koers om de drie doelen voor hiv uit het Nationaal Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid voor 2022 te halen.

- Het eerste doel, een halvering van het aantal nieuwe hiv-diagnoses in 2022 ten opzichte van 2015 (toen 894) lijkt met 411 nieuwe diagnoses in 2020 al bereikt te zijn.
- Het tweede doel, dat stelt dat 95% van de mensen met hiv hun status kent, 95% van hen met behandeling is gestart en 95% van die groep een onderdrukt virus heeft, is nagenoeg bereikt (zie figuur hierboven). Bij mannen die seks hebben met mannen is dit doel met 96%-96%-96% al gerealiseerd.
- Met 13 mensen die in 2020 zijn overleden aan aids is ook het derde doel, nul doden door aids in 2022, weliswaar in zicht, maar dit aantal daalt maar langzaam en zolang er nog late hiv-diagnoses zijn, zullen er mensen aan aids blijven overlijden.

Leven met hiv

Verdeling over leeftijdsgroepen van mensen met hiv in zorg in Nederland

* Deze getallen tellen niet op tot 21.155, het aantal mensen met hiv in Nederland. Dat heeft te maken met een vertraging in de rapportage aan SHM.

De totale groep mensen met hiv in zorg in Nederland blijft ouder worden. In 2020 is 54% van deze groep ouder dan 50 jaar.

Regionale spreiding van mensen met hiv in Nederland

	Totaal geschat aantal mensen met hiv	Nog zonder diagnose
Noord	1.340	110
Oost	2.690	220
Utrecht	1.420	110
Noord-Holland/Flevoland	9.090	420
Zuid-Holland Noord	1.810	130
Zuid-Holland Zuid	3.780	300
Zeeland/Brabant	2.530	170
Limburg	1.030	70

Herkomst van mensen met hiv in zorg in Nederland

	Aantal	Percentage
Nederland	12.233	58
Sub-Sahara-Afrika	2.657	13
West-Europa	1.094	5
Europa elders**	887	4
Zuid-Amerika	1.618	8
Caribisch gebied	947	4
Zuid- en Zuidoost-Azië	780	4
Anders	775	4
Onbekend	96	0

** Europa elders omvat ook Centraal-Azië.

Een groot deel van de mensen met hiv (10.370 – 43%) woont in de vier grote steden. Van deze groep zijn er naar schatting 560 nog niet bekend met hun hiv-status.

Kinderen met hiv

De resultaten voor kinderen met hiv die worden behandeld in een hiv-behandelcentrum zijn gunstig: 97% van de kinderen onder de 18 jaar heeft geen aantoonbaar virus in hun bloed.

Rond de leeftijd van 18 jaar gaan ze een periode in hun leven in waarin langdurige therapietrouw uitdagender wordt. Dat blijkt uit een groter aandeel van deze jongvolwassenen (ongeveer 20%) met een detecteerbaar virusniveau in hun bloed rondom het moment dat zij overstappen naar een hiv-behandelcentrum voor volwassenen.

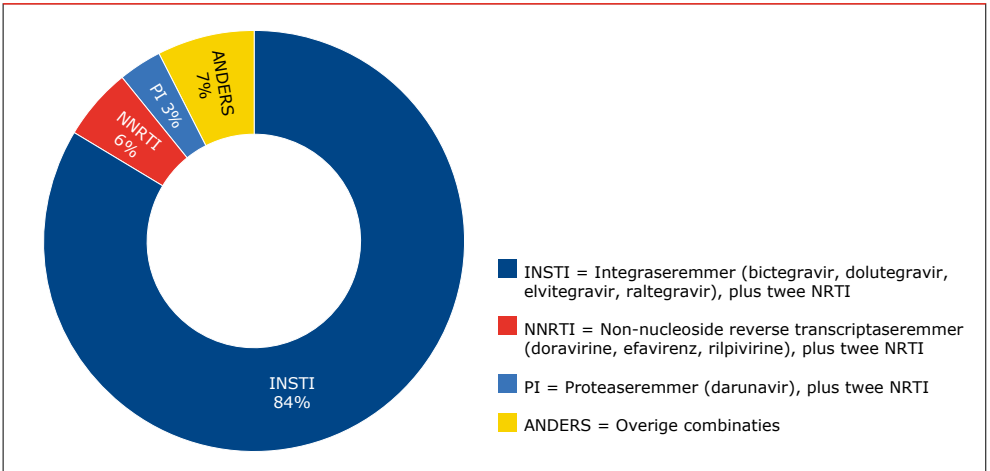
De behandeling van hiv

Start

De periode tussen het moment van hiv-diagnose, het in zorg komen bij een hiv-behandelcentrum en het starten met medicatie daalt al een aantal jaren.

Het grootste deel (95%) van de mensen met een nieuwe hiv-diagnose is in 2020 binnen vier weken na diagnose in zorg gekomen. 92% van de nieuw-gediagnosticeerde mensen met hiv startte binnen een maand na het in zorg komen met medicatie; 98% deed dat binnen een halfjaar. Van alle volwassenen met hiv die al minstens twaalf maanden werden behandeld en in 2020 in zorg waren, had 98% een onderdrukt virus.

Medicijnen

Van de mensen die in 2020 met behandeling (ART: antiretrovirale therapie) begonnen, kreeg 84% een combinatie die twee nucleoside-analoge RT-remmers plus één integraseremmer bevatte. De twee meest voorgeschreven combinaties waren een combinatie van tenofovir alafenamide, emtricitabine en bictegravir (merknaam Biktarvy) en een combinatie van tenofovir disoproxil, emtricitabine en dolutegravir.

De overige 16% kreeg een combinatie voorgeschreven van twee nucleoside-analoge RT-remmers plus óf een proteaseremmer (3%) óf een non-nucleoside RT-remmer (6%), en 7% kreeg een ander type combinatie voorgeschreven. Minder dan 1% startte met een combinatie bestaande uit slechts twee middelen.

Het percentage mensen met hiv dat overstapt op een andere combinatie is in de afgelopen tien jaar ongeveer gelijk gebleven. Wel zijn de redenen om medicatie te wijzigen veranderd, waarbij het falen van de medicatie tegenwoordig maar weinig meer voorkomt. Er wordt nu vooral gewijzigd van medicatie om de behandelcombinatie te vereenvoudigen of door het beschikbaar komen van nieuwe regimes waarvan wordt aangenomen dat ze op langere termijn beter zijn voor de gebruiker.

COVID-19

De COVID-19-pandemie lijkt, ondanks een verschuiving van fysieke naar online of telefonische consulten, nauwelijks een effect te hebben gehad op de kwaliteit van zorg van mensen die leven met hiv in Nederland. Wel zijn er in 2020 minder bloedafnames geregistreerd voor het meten van de hoeveelheid hiv.

Het beloop van COVID-19 lijkt niet opvallend anders of ernstiger te zijn bij mensen met een goed behandelde hiv-infectie dan bij mensen zonder hiv. Wel is er een hoger risico op een ernstig beloop van COVID-19 bij mensen met hiv met een lage weerstand en bij mensen met hiv die een of meer andere aandoeningen hebben. Er zijn in 2020 19 mensen met hiv aan COVID-19 overleden.

Doodsoorzaak

Sinds 1996 is effectieve behandeling van hiv in Nederland beschikbaar, waarna het risico op overlijden aan aids aanhoudend is gedaald. Het overlijden wordt nu steeds vaker veroorzaakt door niet direct aan hiv gerelateerde chronische aandoeningen, waaronder diverse vormen van kanker, hart- en vaatziekten en chronische leverziekten.

Diverse soorten kankers komen weliswaar steeds vaker voor, maar wanneer rekening wordt gehouden met de toegenomen gemiddelde leeftijd van alle mensen met hiv in Nederland, is een afname zichtbaar van het voor leeftijd gestandaardiseerde risico. Dit kan het gevolg zijn van een vermindering van risicofactoren zoals roken, de uitgebreidere screening en behandeling van vroege stadia van bijvoorbeeld anale kanker en het grotere aantal personen met een hoger aantal CD4-cellen in recentere jaren.

Mensen met hiv die binnen twaalf maanden na hun laatste hiv-negatieve test begonnen zijn met behandeling, hadden een lager risico om gediagnosticeerd te worden met een niet direct aan hiv gerelateerde kanker, los van de hoogte van het aantal CD4-cellen en/of andere risicofactoren. Dit wijst op een bijkomend gezondheidsvoordeel van vroege start van hiv-behandeling.

Als gevolg van de stijgende gemiddelde leeftijd van mensen met hiv, is het aandeel mensen met een hoog risico op hart- en vaatziekten in de afgelopen twintig jaar langzaam toegenomen. De voor leeftijd gestandaardiseerde cijfers van hart- en vaatziekten zijn in de loop der jaren echter blijven dalen. Dit kan betekenen dat het beheersen van cardiovasculaire risico's in de loop van de tijd is verbeterd. Er blijft echter genoeg ruimte voor verdere verbetering, bijvoorbeeld door meer gebruik te maken van cholesterol- en/of bloeddrukverlagende medicatie en laaggedoseerd aspirine na een hartinfarct of beroerte en voor de primaire preventie van hart- en vaatziekten bij mensen met een sterk verhoogd risico hierop.

Gezond en veerkrachtig ouder worden bij mensen met hiv en een lagere ziektelast door niet direct aan hiv gerelateerde aandoeningen kunnen worden bereikt als artsen en mensen met hiv zich, net als in de algemene bevolking, nog meer bewust zijn van de rol van aanpasbare, aan levensstijl gerelateerde risicofactoren.

Hiv-behandelcentra

In Nederland zijn 24 behandelcentra voor mensen met hiv.

- 1 Noordwest Ziekenhuisgroep, Alkmaar
- 2 Flevoziekenhuis, Almere
- 3 Amsterdam Universitair Medische Centra, locatie AMC, Amsterdam
- 4 Amsterdam Universitair Medische Centra, locatie VUmc, Amsterdam
- 5 DC Klinieken Lairese, Amsterdam
- 6 OLVG, Amsterdam
- 7 Medisch Centrum Jan van Goyen (MC Jan van Goyen), Amsterdam
- 8 Rijnstate, Arnhem
- 9 HagaZiekenhuis (Leyweg site), Den Haag
- 10 HMC (Haaglanden Medisch Centrum), Den Haag
- 11 Catharina Ziekenhuis, Eindhoven
- 12 Medisch Spectrum Twente (MST), Enschede
- 13 ADZ (Admiraal De Ruyter Ziekenhuis), Goes
- 14 Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG), Groningen
- 15 Spaarne Gasthuis, Haarlem
- 16 Medisch Centrum Leeuwarden (MCL), Leeuwarden
- 17 Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), Leiden
- 18 Maastricht UMC+ (MUMC+), Maastricht
- 19 Radboudumc, Nijmegen
- 20 Erasmus MC, Rotterdam
- 21 Maasstad Ziekenhuis, Rotterdam
- 22 ETZ (Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis), Tilburg
- 23 Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMC Utrecht), Utrecht
- 24 Isala, Zwolle

Daarnaast zijn er vier centra voor pediatrie hiv-zorg.

- A Emma Kinderziekenhuis (EKZ), AMC-UvA, Amsterdam
- B Beatrix Kinderziekenhuis (BKZ), UMCG, Groningen
- C Erasmus MC Sophia Kinderziekenhuis, Rotterdam
- D Wilhelmina Kinderziekenhuis (WKZ), UMC, Utrecht

Van diagnose naar optimale behandeling

Stichting hiv monitoring (SHM) verzamelt medische gegevens van mensen die leven met hiv, uiteraard alleen na de expliciete toestemming van de patiënt. Deze gegevens worden gebruikt voor onderzoek dat bijdraagt aan de kennis over hiv in Nederland. Gebruik de QR-code hiernaast om de animatiefilm over SHM te bekijken. Daarin wordt uitgelegd wat stichting hiv monitoring precies doet, hoe we met de verzamelde gegevens omgaan en hoe deze uiteindelijk weer terugkomen bij het behandelcentrum.

Data in deze uitgave zijn afkomstig uit het 2021 HIV Monitoring Report, uitgebracht door stichting hiv monitoring (SHM). Het 2021 HIV Monitoring Report bericht over de laatste ontwikkelingen en trends in de hiv-epidemie en de zorg voor mensen met hiv in Nederland. Het rapport verschijnt jaarlijks en rapporteert altijd over gegevens verzameld tot en met het voorgaande jaar. Meer informatie: www.hiv-monitoring.nl

Het volledige HIV Monitoring
Report 2021 is te vinden op:

An English translation of this
summary and the complete
HIV Monitoring Report 2021
can be found at:

www.hiv-monitoring.nl

